
**6458 SAYILI KANUN
KAPSAMINDA DÜZENLENEN
GÖÇ VE İLTİCA SEMİNERİ**

İZMİR BAROSU

**16 -17 Ocak 2015
İZMİR**

Raporu Hazırlayanlar

Av. Ayşe Dicle ÜNLÜ

-

Av. Münürcañ ATILGAN

İçindekiler

Bölüm 1: YABANCILARI KORUMA KANUNU.....	2-7
İltica Hukukuna Giriş, Kısa Tarihçe, Temel Kavramlar.....	2-7
Bölüm 2: TÜRKİYE'DE İLTICA HUKUKU İŞLEYİŞİ.....	7-13
Prosedür.....	7-8
Sınırdışı Kararı, İşleyiş ve Yargısal Denetim.....	8-11
Hakkında Sınırdışı Kararı Alınacaklar.....	9-12
Haklar ve Yükümlülükler (YUKK 3. Kısım).....	12-13
Bölüm 3: GÖÇ ALANINDA SIVİL TOPLUMUN YERİ.....	13
Bölüm 4: ULUSLARARASI KORUMA BAŞVURUSU, İŞLEYİŞ, İDARİ İTİRAZ VE İDARİ YARGI YOLU.....	14
Uluslararası Koruma Çeşitleri, Uluslararası Korumanın Haricinde Tutulma.....	14-15
Uluslararası Koruma Başvurusu, İdari Gözetim, Kayıt ve Kontrol.....	15-18
Kabul Edilemez Başvuru.....	18-19
Mülakat ve Karar.....	19-21
İdari İtiraz ve Yargı Yolu.....	21-22
Uluslararası Koruma Kararının Sona Ermesi ve İptali.....	22-23
Bölüm 4: AIHM, AIHS, ÖNEMLİ İÇTİHATLAR.....	23-25
Bölüm 5: İDARİ GÖZETİM, İŞLEYİŞ VE SULH CEZA HAKİMLİĞİ'NİN YARGISAL DENETİMİ.....	25-27
Sınırdışı Etmek Üzere İdari Gözetim ve Süresi.....	25-26
Geri Gönderme Merkezleri.....	26-27
Sınırdışı Etme Kararının Yerine Getirilmesi.....	27
Bölüm 6: MÜLTECİLİĞİN PSIKOLOJİSİ VE BAŞVURU SÜREÇLERİNİN PSIKOLOJİK RİSKLERİ.....	27-28

İLTİCA HUKUKU'NA GİRİŞ, KISA TARİHÇE, TEMEL KAVRAMLAR

İltica Hukuku'na girişi İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ile başlatabiliriz. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi 14. Maddesi der ki; "1. Herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır. 2. Gerçekten siyasal nitelik taşımayan suçlardan veya Birleşmiş Milletlerin amaç ve ülkelerine aykırı eylemlerden doğan kovuşturma durumunda bu haktan yararlanılamaz." 2. Fıkra bir kısıtlama getirmiştir. Yani oluşan suç gerçekten bir siyasal nitelik taşıyacak ve Birleşmiş Milletlerin amaç ve ülkelerine aykırı eylemlerden doğmayacak.

Mültecilerin hukuki statüsüne dair uluslararası temel düzenleme Cenevre sözleşmesidir. Bu sözleşme Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 14 Aralık 1950 tarih ve 429 (V) sayılı Kararıyla toplanan konferansta kabul edilmiş, 28 Temmuz 1951 tarihinde Cenevre'de imzalanmış ve 43. maddeye uygun olarak 22 Nisan 1954 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye sözleşmeyi 24 Ağustos 1951 tarihinde imzalamış ve 29 Ağustos 1961 tarihinde ihtirazi kayıtla onaylamıştır. 359 Sayılı Onay Kanunu 5 Eylül 1961 gün ve 10898 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Türkiye'nin ihtirazi kaydı şöyledir: "Bu sözleşmenin hiçbir hükmü, mülteciye Türkiye'de Türk uyruklu kimselerin haklarından fazlasını sağladığı şeklinde yorumlanamaz". Ayrıca Türkiye'nin coğrafi sınırlaması vardır. Yani uluslararası korumayı Avrupa dışından gelenler için 'geçici' olarak sağlamaktadır. Avrupa dışından gelen ve Türkiye'den sığınma talep eden kişilerin bu talepleri hem BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) hem de Türk makamlarınca değerlendirilmektedir. Türkiye bu sözleşmenin hazırlayıcı ülkelerindendir ve hala EXCOM (yürütme komitesi) üyesidir. Ayrıca 1967 New York Protokolü de mülteciler ile ilgili bir düzenlemedir.

Cenevre Sözleşmesi'nin ilk maddesine baktığımızda mülteci tanımını ve ayrımlarını görmekteyiz. Cenevre Sözleşmesi 1. Madde der ki; "A. İşbu sözleşmenin amaçları bakımından mülteci kavramı: (1) 12 Mayıs 1926 ve 30 Haziran 1928 Düzenlemeleri veya 28 Ekim 1933 ve 10 Şubat 1938 Sözleşmeleri, 14 Eylül 1939 Protokol, ya da Uluslararası Mülteci Örgütü Tüzüğüne göre mülteci sayılan; Uluslararası Mülteci Örgüt tarafından, faaliyette bulunduğu dönem içinde alınmış mülteci sıfatını vermeme kararları bu bölümün 2. fıkrasındaki koşullara sahip olan kimselere mülteci sıfatının verilmesine engel değildir; (2) 1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahsa uygulanacaktır. Birden fazla tabiiyeti olan bir kişi hakkındaki vatandaşı olduğu ülke ifadesi, tabiiyetini haiz olduğu ülkelerden her birini kasteder ve bir kişi, haklı bir sebebe dayalı bir korku olmaksızın, vatandaşı olduğu ülkelerden birinin korumasından yararlanmıyorsa, vatandaşı olduğu ülkenin korumasından mahrum sayılmayacaktır. B. (1) İşbu sözleşmenin amaçları bakımından

kısım A, Madde 1 deki 1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar ifadesi ya, (a) 1 Ocak 1951'den önce Avrupa'da meydana gelen olaylar veya, (b) 1 Ocak 1951'den önce Avrupa'da veya başka bir yerde meydana gelen olaylar anlamında anlaşılacak ve her taraf devlet bu sözleşmeyi imzaladığı, tasdik ettiği veya ona katıldığı sırada bu sözleşmeye göre taahhüt ettiği yükümlülükler bakımından bu ifadenin kapsamını belirten bir beyanda bulunacaktır. (2) a şıkkını kabul eden her Taraf Devlet, herhangi bir zamanda Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne göndereceği bir notla, b şıkkını kabul ettiğini duyurarak yükümlülüklerini genişletebilir. C. Yukarıdaki kısım A'da belirtilen hükümlerin kapsamına giren her kişi eğer: (1) Vatandaşı olduğu ülkenin korumasından kendi isteği ile tekrar yararlanırsa veya (2) Vatandaşlığını kaybettikten sonra kendi arzusu ile tekrar kazanırsa; veya (3) Yeni bir vatandaşlık kazanmışsa ve vatandaşlığını yeni kazandığı ülkenin himayesinden yararlanıyorsa; veya (4) Kendi arzusu ile terk ettiği veya zulüm korkusu ile dışında bulunduğu ülkeye kendi arzusu ile tekrar yerleşmek, zere dönmüşse veya (5) Mülteci tanınmasını sağlayan koşullar ortadan kalktığı için vatandaşı olduğu ülkenin korumasından yararlanmaktan sakınmaya artık devam edemezse; İşbu fıkra, vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden yararlanmayı reddetmek için önceden geçerli zulme ait haklı sebepler ileri sürebilen, bu maddenin A 1 Kısımının kapsamına giren bir mülteciye tatbik olunmayacaktır; (6) Tabiiyetsiz olup da, mülteci tanınmasını yol açan koşullar ortadan kalktığı için, normal ikametgahının bulunduğu ülkeye dönebilecek durumda ise; Ancak işbu fıkra, normal ikametgahının bulunduğu ülkeye dönmeyi reddetmek için önceden maruz kaldığı zulme bağlı haklı sebepler ileri sürebilen, bu maddenin A 1 kısmının kapsamına giren bir mülteciye uygulanmayacaktır. Bu kişiye, işbu sözleşmenin uygulanması sona erecektir. D. Bu Sözleşme, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği dışında, diğer bir Birleşmiş Milletler organı veya örgütünden halen koruma veya yardım gören kimselere uygulanmayacaktır. Durumları, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun konuyla ilgili uygun kararları çerçevesinde kesin olarak halledilmeden, yararlandıkları bu tür koruma veya yardımlar herhangi bir sebeple sona eren kişiler, işbu sözleşmeden tamamen yararlanırlar. E. Bu sözleşme, ikamet ettiği ülkenin yetkili makamlarınca o ülke vatandaşlığına sahip olanların sahip buldukları hak ve yükümlülüklerle sahip sayılan bir kişiye uygulanmayacaktır. F. Bu sözleşme hükümleri: a- barışa karşı suç, savaş suçu veya insanlığa karşı suç gibi suçlar için hükümler koyan uluslararası belgelerde tanımlanan bir suç işlediğine; b- mülteci sıfatıyla kabul edildiği ülkeye sığınmadan önce, sığındığı ülkenin dışında ağır bir siyasi olmayan suç işlediğine; c- Birleşmiş Milletler'in amaç ve ilkelerine aykırı fiillerden suçlu olduğuna dair hakkında ciddi kanaat mevcut olan bir kişi hakkında uygulanmayacaktır.

Mülteci tanımının ana kriterlerini şu başlıklar altında toplayabiliriz;

- Haklı nedenler ile korku
- Zulüm
- Nedenler
 - a-) Irk
 - b-) Din
 - c-) Milliyet

- d-) Siyasi düşünceler
- e-) Belirli bir sosyal gruba mensubiyet
- Ülkesinin dışında bulunma
- Devlet dışı aktörler (Silahlı muhalif gruplar, aşiret, aile)

Mültecinin benzer kavramlarla ilişkisine bakacak olursak 9 maddede toplayabiliriz. Bunlar;

- 1- Sığınmacı (Asylum Seeker) :** Mülteci statüsü almaya yönelik başvurusu bulunan fakat bu başvurusu henüz karara bağlanmamış kişiler için kullanılan bir terimdir. Sığınmacılar, başta geri göndermeme ilkesi (non-refoulement) olmak üzere, temel haklara erişimlerinin ve insanca yaşamları için asgari standartların sağlanması gerekir. Sığınmacı geçici bir kavramdır ve mülteci statüsünün tanınmasının ardından, mülteci statüsünün en başından itibaren geçerli olduğu kabul edilir.
Sığınmacı tanımını Türkiye coğrafi kısıtlama ile kabul etmiştir. (1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Sözleşme)
- 2- Göçmen (Migrant)(Düzenli/Düzensiz) :** Esas olarak ülkesinden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için değil fakat ekonomik nedenlerle ayrılan kişiler olarak tanımlanabilir. Göçmenlerden mültecileri ayıran en önemli fark; vatandaşı oldukları ülkeden ekonomik sebeplerle ayrılmış olmalarıdır. Göçmenler kendi tercihleri ile başka ülkelere giden kişilerdir. Bu kişiler kendi ülkelerinin korumasına devam etmektedir. Düzenli göçmenlerde her şey yasal iken düzensiz göçmenlerde yasal olmayan bazı şeyler vardır. (Örneğin çalışma izni olmaması gibi) Bu nedenle düzensiz göçmenler mülteciye yakındırlar.
- 3- Kaçak :** Ülkesinden işlediği bir adi suç nedeni ile kaçan kişidir.
- 4- Ülkesinde yerinden edilmiş kişiler (IDP- Internally Displaced Person):** Zorla ya da zorunda kalarak evlerinden veya sürekli yaşamakta oldukları yerlerden, özellikle silahlı çatışmaların, yaygın şiddet hareketlerinin, insan hakları ihlallerinin veya doğal ya da insan kaynaklı felaketlerin sonucunda veya bunların etkilerinden kaçınmak için, uluslararası düzeyde kabul görmüş hiçbir devlet sınırını geçmeksizin kaçan ya da bir yeri terk eden kişiler ya da kişi gruplarıdır.
- 5- Yerinde/mahallinde mülteciler :** Kişi başka bir ülkede bulunup, kendi ülkesinde meydana gelen olaylar nedeni ile geri dönemez ve iltica talebinde bulunur.
- 6- İkincil koruma/tolare edilen yabancılar/insani koruma :** (YUKK 63. Md.) Mülteci koşullarını tam olarak taşımamakla birlikte, ülkesine döndüğü takdirde büyük riskle karşılaşacak kişilerdir.
- 7- Geçici koruma (Temporary Protection):** Kitlemel risk sonucu oluşan, geçici süreli bir korumadır. (YUKK 91. Md.) Ülkemizdeki Suriyeliler'in durumu buna en iyi örnektir. Çünkü bu statüyü verme yetkisini 6458 sayılı Kanun, Bakanlar Kurulu'na vermiştir ve Bakanlar Kurulu örneğin Irak'tan gelenler için henüz bir Bakanlar Kurulu kararı çıkartmamıştır.
- 8- Sığınmacı/Sığınma başvuru sahibi :**

9- Mülteci/Şartlı Mülteci : (YUKK 62. Md.) Türkiye'nin coğrafi sınırlamasından dolayı Avrupa'dan gelenler mülteci, Avrupa dışından gelenler şartlı mülteci statüsünde bulunur.

Genel olarak aşağıdaki bu iki kavram da konumuzla bağlantılı olduğu için kısaca açıklama ihtiyacı duyulmuştur:

Vatansız Kişi : Kendi yasalarının işleyişi içinde hiçbir devlet tarafından vatandaş olarak sayılmayan kişi. (Yasaların uyuşmazlığı, toprakların devredilmesi, devletlerin uygulamaları, bireylerin işlemleri gibi sebeplerden kaynaklanabilir.)

Vicdani Ret: Temel olarak, kişinin ahlaki tercih, dini inanç ya da politik nedenlerle askere gitmeyi reddetmesidir.

Kişinin mülteci statüsü elde etmesi için bir tek ülkenin vatandaşlığında olması gerekir.

Geri Göndermeme İlkesi (Non-Refoulement) :

1951 Cenevre Sözleşmesi'nde taraf olan ülkelerin çekince koyamayacakları bir geri göndermeme ilkesi bulunmaktadır. Bu ilke sınırdan geri çevrilmemeyi içerir. Uluslararası korumanın yapı taşıdır. Uluslararası teamül hukukunun bir kuralıdır. Tüm devletler için hukuken bağlayıcıdır. Bu ilke iltica alanında kaydedilen en önemli hukuki gelişmedir. Geri göndermeme ilkesinin Cenevre Sözleşmesi dışında yer aldığı diğer normlar Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. Maddesi ve Birleşmiş Milletler İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme'nin 3. Maddesinde bulunmaktadır.

- * Uluslararası korumanın yapı taşıdır.
- * Uluslararası teamül hukukunun bir kuralıdır.
- * Tüm devletler için hukuken bağlayıcıdır.
- * Sınırdan geri çevrilmemeyi içerir.
- * İltica alanında kaydedilen en önemli gelişmedir.

Geri Göndermeme İlkesinin Yer Aldığı Normlar:

- 6458 Sayılı Yasa (YUKK) 4. Madde
- 1951 Tarihli Cenevre Sözleşmesi 33. Madde
- AIHS 3. Madde
- BM İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muameleye veya Cezaya Karşı Sözleşme 3. Madde

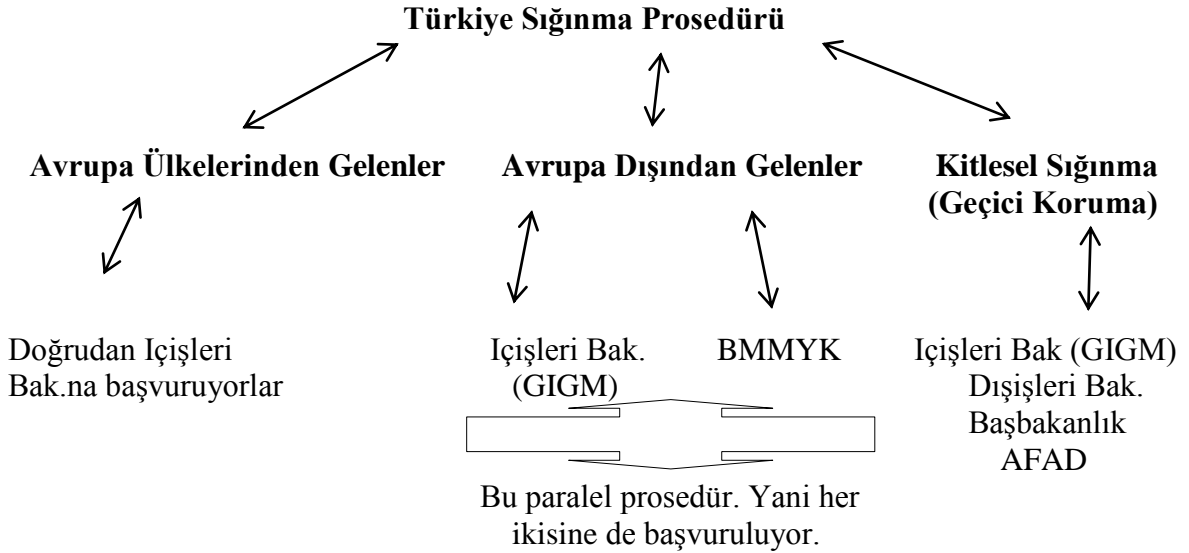
TÜRKİYE'DE İLTİCA HUKUKU İŞLEYİŞİ

(YABANCILAR VE ULUSLARARASI KORUMA KANUNU (YUKK))

-2005 Ulusal Eylem Planı (UEP)

24 Temmuz 2003 tarih ve 25178 sayılı resmi gazetede ilan edilen Ulusal Program'da Türkiye bu konuda 2005 yılına kadar özel bir iltica yasası çıkaracağını, bu yasada en azından hangi konu ve düzenlemelerin olacağını evvelce taahhüt etmiştir. UEP ile çıkarılacak iltica yasası ve coğrafi sınırlamanın kaldırılması 2012 yılına ötelenmiş, 2013 yılında kabul edilmiştir.

AB üyelik müzakere sürecinin plana direkt etkisi olmuş, 7 ilde Kabul, Barınma ve Tarama Merkezleri kurulmuş ve yine 7 ilde Geri Gönderme Merkezleri kurulmuştur. Geri gönderme merkezleri, Türkiye'den kendi ülkelerine gönderilecek kişilerin tutulduğu merkezlerdir. %80 Avrupa, %20 Türkiye bütçesi ile yapılmışlardır.

BMMYK'nın olumsuz kararına karşı itiraz yolu tek başına yoktur. Çünkü bu Komiserliğin yaptığı işlem bir iç hukuk işlemi değildir. İçişleri Bakanlığı da paralel prosedürde BMMYK ile uyumlu karar verdiği için İçişleri Bakanlığı kararının tebliği ile birlikte itiraz yolu mümkün olmaktadır. Çünkü o zaman bu red kararı artık bir iç hukuk işlemi oluyor.

Gözetim Merkezlerinden Prosedüre Erişim Zorlukları

- Kolluktaki ön yargı
- İltica talebinin alınmasında fiziki zorluklar (dil, tercüman, dilekçe, vb.)
- Mülteci örgütlerine, Barolara ve avukatlara erişim zorluğu
- Hızlı prosedür olmaması

Uydu Kent Uygulaması

- 1- 63 adet vardır.
- 2- Serbest ikamet.
- 3- Denetimli serbestlik-imza yükümlülüğü
- 4- İzinsiz terk yasağı
- 5- Değiştirmek
- 6- İkamet tezkeresi ve yabancı kimlik numarası

(Üçüncü maddedeki imza yükümlülüğü hakkın özünü ortadan kaldıran bir uygulamadır çünkü 3 defa imza verilmez ise kişinin iltica prosedüründen vazgeçtiği kabul edilmekte ve sınırdışı prosedürü başlatılmaktadır.)

Türkiye’de ki Mülteci ve Sığınmacıların Genel Sorunları

1- BMMYK sürecinde ki sıkıntılar;

- Uzun bekleme süreleri, çok uzun süreli randevular
- Üçüncü ülkeye yerleştirme
- Belirsizlik
- Kapasite yetmezliği

2- Türkiye İltica Sistemi’ne bağlı sıkıntılar;

- İltica sistemini düzenleyen yasanın çok yeni yürürlüğe girişi
- GİGM’nün uygulamayı tam olarak teslim alamaması
- Uydu kentlerde ki farklı uygulamalar
- Sahada ki aktörlerin etkin denetim yapamaması
- Kalıcı çözüm sunulmaması
- Avukat ve baroların rol ve sorumluluğu
- Etkili idari ve yargısal denetimlerin olmayışı, yargının sürece henüz hazır olmayışı

SINIRDIŞI KARARI, İŞLEYİŞ VE YARGISAL DENETİM

Yabancılar, sınır dışı etme kararıyla, menşe ülkesine veya transit gideceği ülkeye ya da üçüncü bir ülkeye sınır dışı edilebilir.

Sınır dışı etme kararı, Genel Müdürlüğün talimatı üzerine veya resen valiliklerce alınır. Karar, gerekçeleriyle birlikte hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancıya veya yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilir. Hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancı, bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa kendisi veya yasal temsilcisi, kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında bilgilendirilir. Yabancı veya yasal temsilcisi ya da avukatı, sınır dışı etme kararına karşı, kararın tebliğinden itibaren on beş gün içinde idare mahkemesine başvurabilir. Mahkemeye başvuran kişi, sınır dışı etme kararını veren makama da başvurusunu bildirir. Mahkemeye yapılan başvurular on beş gün içinde sonuçlandırılır. Mahkemenin bu konuda vermiş olduğu karar kesindir. Yabancıların rızası

saklı kalmak kaydıyla, dava açma süresi içinde veya yargı yoluna başvurulması hâlinde yargılama sonuçlanıncaya kadar yabancı sınır dışı edilmez.

Hakkında Sınırdışı Kararı Alınacaklar:

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) 54. Maddesi uyarınca aşağıda sayılan yabancılar hakkında sınır dışı etme kararı alınır:

a) 5237 sayılı Kanununun 59 uncu maddesi kapsamında sınır dışı edilmesi gerektiği değerlendirilenler (İşlediği suç nedeni ile hapis cezasına mahkum edilen yabancı, koşullu salıverilmeden yararlandıktan ve her halde cezasının infazı tamamlandıktan sonra, durumu, sınır dışı işlemleri ile ilgili olarak değerlendirilmek üzere derhal İçişleri Bakanlığı'na bildirilir.)

b) Terör örgütü yöneticisi, üyesi, destekleyicisi veya çıkar amaçlı suç örgütü yöneticisi, üyesi veya destekleyicisi olanlar

c) Türkiye'ye giriş, vize ve ikamet izinleri için yapılan işlemlerde gerçek dışı bilgi ve sahte belge kullananlar

ç) Türkiye'de bulunduğu süre zarfında geçimini meşru olmayan yollardan sağlayanlar

d) Kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar

e) Vize veya vize muafiyeti süresini on günden fazla aşanlar veya vizesi iptal edilenler

f) İkamet izinleri iptal edilenler

g) İkamet izni bulunup da süresinin sona ermesinden itibaren kabul edilebilir gerekçesi olmadan ikamet izni süresini on günden fazla ihlal edenler

ğ) Çalışma izni olmadan çalıştığı tespit edilenler

h) Türkiye'ye yasal giriş veya Türkiye'den yasal çıkış hükümlerini ihlal edenler

ı) Hakkında Türkiye'ye giriş yasağı bulunmasına rağmen Türkiye'ye geldiği tespit edilenler

i) Uluslararası koruma başvurusu reddedilen, uluslararası korumadan hariçte tutulan, başvurusu kabul edilemez olarak değerlendirilen, başvurusunu geri çeken, başvurusu geri çekilmiş sayılan, uluslararası koruma statüleri sona eren veya iptal edilenlerden haklarında verilen son karardan sonra bu Kanunun diğer hükümlerine göre Türkiye'de kalma hakkı bulunmayanlar

j) İkamet izni uzatma başvuruları reddedilenlerden, on gün içinde Türkiye'den çıkış yapmayanlar

Başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişiler hakkında, sadece ülke güvenliği için tehlike oluşturduklarına dair ciddi emareler bulunduğu veya kamu düzeni açısından tehlike oluşturan bir suçtan kesin hüküm giymeleri durumunda sınır dışı etme kararı alınabilir.

54 üncü madde kapsamında olsalar dahi, aşağıdaki yabancılar hakkında sınır dışı etme kararı alınmaz:

a) Sınır dışı edileceği ülkede ölüm cezasına, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacağı konusunda ciddi emare bulunanlar

b) Ciddi sağlık sorunları, yaş ve hamilelik durumu nedeniyle seyahat etmesi riskli görülenler

c) Hayati tehlike arz eden hastalıkları için tedavisi devam etmekte iken sınır dışı edileceği ülkede tedavi imkânı bulunmayanlar

ç) Mağdur destek sürecinden yararlanmakta olan insan ticareti mağdurları

d) Tedavileri tamamlanıncaya kadar, psikolojik, fiziksel veya cinsel şiddet mağdurları

Birinci fıkrada kapsamındaki değerlendirmeler, herkes için ayrı yapılır. Bu kişilerden, belli bir adreste ikamet etmeleri, istenilen şekil ve sürelerde bildirimde bulunmaları istenebilir.

Sınır dışı etme kararı alınanlara, sınır dışı etme kararında belirtilmek kaydıyla, Türkiye'yi terk edebilmeleri için on beş günden az olmamak üzere otuz güne kadar süre tanınır. Ancak, kaçma ve kaybolma riski bulunanlara, yasal giriş veya yasal çıkış kurallarını ihlal edenlere, sahte belge kullananlara, asılsız belgelerle ikamet izni almaya çalışanlara veya aldığı tespit edilenlere, kamu düzeni, kamu güvenliği veya kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlara bu süre tanınmaz.

Türkiye'den çıkış için süre tanınan kişilere, Çıkış İzin Belgesi verilir. Bu belge hiçbir harca tabi değildir. Vize ve ikamet harçları ile bunların cezalarına ilişkin yükümlülükler saklıdır.

54 üncü madde kapsamındaki yabancılar, kolluk tarafından yakalanmaları hâlinde, haklarında karar verilmek üzere derhâl valiliğe bildirilir. Bu kişilerden, sınır dışı etme kararı alınması gerektiği değerlendirilenler hakkında, sınır dışı etme kararı valilik tarafından alınır. Değerlendirme ve karar süresi kırk sekiz saati geçemez.

Hakkında sınır dışı etme kararı alınanlardan; kaçma ve kaybolma riski bulunan, Türkiye'ye giriş veya çıkış kurallarını ihlal eden, sahte ya da asılsız belge kullanan, kabul edilebilir bir mazereti olmaksızın Türkiye'den çıkmaları için tanınan sürede çıkmayan, kamu düzeni, kamu güvenliği veya kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar hakkında valilik tarafından idari gözetim kararı alınır. Hakkında idari gözetim kararı alınan yabancılar, yakalamayı yapan kolluk birimince geri gönderme merkezlerine kırk sekiz saat içinde götürülür.

Geri gönderme merkezlerindeki idari gözetim süresi altı ayı geçemez. Ancak bu süre, sınır dışı etme işlemlerinin yabancıların iş birliği yapmaması veya ülkesiyle ilgili doğru bilgi ya da belgeleri vermemesi nedeniyle tamamlanamaması hâlinde, en fazla altı ay daha uzatılabilir.

İdari gözetimin devamında zaruret olup olmadığı, valilik tarafından her ay düzenli olarak değerlendirilir. Gerek görüldüğünde, otuz günlük süre beklenilmez. İdari gözetimin devamında zaruret görülmeyen yabancılar için idari gözetim derhâl sonlandırılır. Bu yabancılarla, belli bir adreste ikamet etme, belirlenecek şekil ve sürelerde bildirimde bulunma gibi idari yükümlülükler getirilebilir.

İdari gözetim kararı, idari gözetim süresinin uzatılması ve her ay düzenli olarak yapılan değerlendirmelerin sonuçları, gerekçesiyle birlikte yabancıya veya yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilir. Aynı zamanda, idari gözetim altına alınan kişi bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa, kendisi veya yasal temsilcisi kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında bilgilendirilir.

İdari gözetim altına alınan kişi veya yasal temsilcisi ya da avukatı, idari gözetim kararına karşı sulh ceza hâkimine başvurabilir. Başvuru idari gözetimi durdurmaz. Dilekçenin idareye verilmesi hâlinde, dilekçe yetkili sulh ceza hâkimine derhâl ulaştırılır. Sulh ceza hâkimi incelemeyi beş gün içinde sonuçlandırır. Sulh ceza hâkiminin kararı kesindir. İdari gözetim altına alınan kişi veya yasal temsilcisi ya da avukatı, idari gözetim şartlarının ortadan kalktığı veya değiştiği iddiasıyla yeniden sulh ceza hâkimine başvurabilir.

İdari gözetim işlemine karşı yargı yoluna başvuranlardan, avukatlık ücretlerini karşılama imkânı bulunmayanlara, talepleri hâlinde 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu hükümlerine göre avukatlık hizmeti sağlanır.

İdari gözetime alınan yabancılar, geri gönderme merkezlerinde tutulurlar.

Geri gönderme merkezleri Bakanlık tarafından işletilir. Bakanlık, kamu kurum ve kuruluşları, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yaparak bu merkezleri işletirebilir.

Geri gönderme merkezlerinin kurulması, yönetimi, işletilmesi, devri, denetimi ve sınır dışı edilmek amacıyla idari gözetimde bulunan yabancıların geri gönderme merkezlerine nakil işlemleriyle ilgili usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Geri gönderme merkezlerinde;

a) Yabancı tarafından bedeli karşılanamayan acil ve temel sağlık hizmetleri ücretsiz verilir,

b) Yabancıya; yakınlarına, notere, yasal temsilciye ve avukata erişme ve bunlarla görüşme yapabilme, ayrıca telefon hizmetlerine erişme imkânı sağlanır,

c) Yabancıya; ziyaretçileri, vatandaşı olduğu ülke konsolosluk yetkilisi, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği görevlisiyle görüşebilme imkânı sağlanır,

ç) Çocukların yüksek yararları gözetilir, aileler ve refakatsiz çocuklar ayrı yerlerde barındırılır,

d) Çocukların eğitim ve öğretimden yararlandırılmaları hususunda, Millî Eğitim Bakanlığınca gerekli tedbirler alınır.

Göç alanında uzmanlığı bulunan ilgili sivil toplum kuruluşu temsilcileri, Genel Müdürlüğün izniyle geri gönderme merkezlerini ziyaret edebilirler.

Geri gönderme merkezlerindeki yabancılar, kolluk birimi tarafından sınır kapılarına götürülür.

Geri gönderme merkezlerine sevk edilmesine gerek kalmadan sınır dışı edilecek olan yabancılar, Genel Müdürlük taşra teşkilatının koordinesinde kolluk birimlerince sınır kapılarına götürülür.

Sınır dışı edilecek yabancıların seyahat masrafları kendilerince karşılanır. Bunun mümkün olmaması hâlinde, masrafların eksik kalan kısmı veya tamamı Genel Müdürlük bütçesinden ödenir. Masraflar geri ödenmediği sürece, yabancıların Türkiye'ye girişine izin verilmeyebilir.

Genel Müdürlük sınır dışı işlemleriyle ilgili olarak uluslararası kuruluşlar, ilgili ülke makamları ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yapabilir.

Yabancıların pasaportları veya diğer belgeleri, sınır dışı edilinceye kadar tutulabilir ve sınır dışı işlemlerinde kullanılmak üzere biletleri paraya çevrilebilir.

Gerçek veya tüzel kişiler, kalışlarını veya dönüşlerini garanti ettikleri yabancıların sınır dışı edilme masraflarını ödemekle yükümlüdür. Yabancıyı izinsiz çalıştıran işveren veya işveren vekillerinin, yabancıların sınır dışı edilme işlemleri konusundaki yükümlülükleri hakkında 4817 sayılı Kanununun 21 inci maddesinin üçüncü fıkrası hükmü uygulanır.

HAKLAR VE YÜKÜMLÜLÜKLER (KAYIT, EĞİTİM, SAĞLIK, ÇALIŞMA, UYUM SORUNLARI)

Uluslararası koruma statüsü sahibi kişiler, karşılıklılık şartından muaftır. Başvuru sahibine, başvurusu reddedilen veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilere sağlanan hak ve imkânlar, Türk vatandaşlarına sağlanan hak ve imkânlardan fazla olacak şekilde yorumlanamaz. (YUKK 88. Md)

Başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişi ve aile üyeleri, ilköğretim ve ortaöğretim hizmetlerinden faydalanır.

Başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerden ihtiyaç sahibi olanların, sosyal yardım ve hizmetlere erişimleri sağlanabilir.

Başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerden;

a) Herhangi bir sağlık güvencesi olmayan ve ödeme gücü bulunmayanlar, 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümlerine tabidir. Genel sağlık sigortasından faydalanacak kişilerin primlerinin ödenmesi için Genel Müdürlük bütçesine ödenek konulur. Primleri Genel Müdürlük tarafından ödenenlerden ödeme güçlerine göre primin tamamı veya belli bir oranı talep edilir.

b) Sağlık güvencesi veya ödeme gücünün bulunduğu veya başvurunun sadece tıbbi tedavi görmek amacıyla yapıldığı sonradan anlaşılanlar, genel sağlık sigortalılıklarının sona erdirilmesi için en geç on gün içinde Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirilir ve yapılan tedavi ve ilaç masrafları ilgililerden geri alınır.

İş piyasasına erişimle ilgili olarak;

a) Başvuru sahibi veya şartlı mülteci, uluslararası koruma başvurusu tarihinden altı ay sonra çalışma izni almak için başvurabilir.

b) Mülteci veya ikincil koruma statüsü sahibi, statü almasından itibaren bağımlı veya bağımsız olarak çalışabilir. Yabancıların çalışmayacağı iş ve mesleklere ilişkin diğer mevzuatta yer alan hükümler saklıdır. Mülteci veya ikincil koruma statüsü sahibi kişiye verilecek kimlik belgesi, çalışma izni yerine de geçer ve bu durum kimlik belgesine yazılır.

c) Mülteci ve ikincil koruma statüsü sahibinin iş piyasasına erişimi, iş piyasasındaki durum ve çalışma hayatındaki gelişmeler ile istihdama ilişkin sektörel ve ekonomik şartların gerekli kıldığı hâllerde, belirli bir süre için, tarım, sanayi veya hizmet sektörleri, belirli bir meslek, iş kolu veya mülki ve coğrafi alan itibarıyla sınırlandırılabilir. Ancak, Türkiye’de üç yıl ikamet eden veya Türk vatandaşıyla evli olan ya da Türk vatandaşı çocuğu olan mülteci ve ikincil koruma statüsü sahipleri için bu sınırlamalar uygulanmaz.

ç) Başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerin çalışmasına ilişkin usul ve esaslar, Bakanlığın görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından belirlenir.

72 nci ve 79 uncu maddelerde sayılanlar hariç olmak üzere, muhtaç olduğu tespit edilen başvuru sahibine, Maliye Bakanlığının uygun görüşü alınarak Bakanlığın belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde harçlık verilebilir.

Başvuru Sahibi veya Uluslararası Koruma Statüsü Sahibi Kişilerin Yükümlülükleri:

Başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişi, bu Kısımda yazılı yükümlülüklerine ek olarak;

- a) Çalışma durumuna ait güncel bilgileri otuz gün içinde bildirmekle,
- b) Gelirlerini, taşınır ve taşınmazlarını otuz gün içinde bildirmekle,
- c) Adres, kimlik ve medeni hâl değişikliklerini yirmi iş günü içinde bildirmekle,
- ç) Kendisine sağlanan hizmet, yardım ve diğer imkânlardan haksız olarak yararlandığının tespit edilmesi hâlinde, bedellerini tamamen veya kısmen geri ödemekle,
- d) Genel Müdürlükçe kendisinden bu Kısım çerçevesinde istenilenleri yerine getirmekle, yükümlüdür.

Bu kısımda yazılı yükümlülüklere uymayanlar ile başvuruları ve uluslararası koruma statüleriyle ilgili olumsuz karar verilenlere; eğitim ve temel sağlık hakları hariç, diğer haklardan faydalanmaları bakımından sınırlama getirilebilir. Sınırlamaya ilişkin değerlendirme bireysel yapılır. Karar, ilgili kişiye veya yasal temsilcisine ya da avukatına yazılı olarak tebliğ edilir. İlgili kişi bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında kendisi veya yasal temsilcisi bilgilendirilir.

GÖÇ ALANINDA SİVİL TOPLUMUN YERİ

Göç ve iltica alanında faaliyet veren birçok sivil toplum kuruluşu olduğu gibi bu hususta iki önemli Uluslararası koruma ve denetleme kurumu bulunmaktadır:

1- BMMYK (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği-UNHCR):

- a. RSD (Refugee Status Determination)
- b. 3. Ülkeye yerleştirme

- c. Koruma
- d. Nakdi Yardımlar
- e. Psiko-sosyal desteğe erişim gibi konularda hizmetler sunmaktadır.

2- IOM (Uluslar arası Göç Örgütü – International Organization for Migration)

- a. Gönüllü geri dönüş
- b. Refakatsiz çocuklar
- c. İnsan ticareti mağdurları ile ilgilenmektedir.

Ayrıca ülkemizde sadece göç alanında çalışan SGDD, Mülteci-Der, Göç-Der, IMC, DRC, ICMC gibi dernek ve vakıflar da bulunmaktadır.

BMMYK'nin Türkiye'de ortaklaşa çalıştığı iki kurum vardır;

- Sığınma ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (SGDD/ASAM) 1993'ten beri var olan bir kurumdur.
- İnsan Kaynaklarını Geliştirme Vakfı

ULUSLARARASI KORUMA BAŞVURUSU, İŞLEYİŞ, İDARİ İTİRAZ VE İDARİ YARGI YOLU

Uluslararası Koruma Çeşitleri, Uluslararası Korumanın Haricinde Tutulma

YUKK'nun üçüncü kısmında uluslararası koruma çeşitleri, uluslararası korumadan kimlerin hariç tutulacağı hususları açık bir şekilde düzenlenmiştir. Kanunun 61. Maddesinde "Mülteci" kavramının tanımı açık bir şekilde yapılmış olmamakla birlikte bu kavramın unsurları ile birlikte kimlere mülteci statüsü verileceği düzenlenmiştir. Buna göre;

Mülteci (YUKK 61. Md):

Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir.

Şartlı Mülteci (YUKK 62. Md.):

Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen

yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir.

İkincil Koruma Statüsü Verilecekler (YUKK 63. Md):

Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde;

- a) Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek,
- b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak,
- c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak, olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir.

Uluslararası Koruma Haricinde Tutulanlar (YUKK 64. Md):

Başvuru sahibi;

- a) Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği dışında, diğer bir Birleşmiş Milletler organı veya örgütünden hâlen koruma veya yardım görüyorsa,
- b) İkamet ettiği ülke yetkili makamlarınca, o ülke vatandaşlarının sahip buldukları hak ve yükümlülüklerle sahip olarak tanınıyorsa,
- c) Sözleşmenin 1 inci maddesinin (F) fıkrasında belirtilen fiillerden suçlu olduğuna dair ciddi kanaat varsa, uluslararası korumadan hariçte tutulur.

Birinci fıkranın (a) bendine giren bir kişi hakkındaki koruma veya yardım herhangi bir nedenle sona erdiği zaman, bu kişilerin konumları Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda alınan kararlara istinaden kesin bir çözüme kavuşturulmadığı takdirde, bu kişiler bu Kanunun sağladığı korumadan yararlanabilir.

Başvuru sahibinin, uluslararası koruma başvurusu yapmadan önce, Türkiye dışında hangi saikle olursa olsun zalimce eylemler yaptığını düşündürecek nedenler varsa birinci fıkranın (c) bendi kapsamında değerlendirme yapılır.

Birinci fıkranın (c) bendi ile üçüncü fıkrada belirtilen suç ya da fiillerin işlenmesine iştirak eden veya bu fiillerin işlenmesini tahrik eden kişi uluslararası korumadan hariçte tutulur.

Birinci fıkranın (c) bendi ile üçüncü ve dördüncü fıkralardaki durumlara ek olarak; kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından tehlike oluşturduğuna dair ciddi emareler bulunan yabancı veya vatansız kişi ile birinci fıkranın (c) bendi kapsamında olmayan, fakat Türkiye’de işlenmesi hâlinde hapis cezası verilmesini gerektiren suç veya suçları daha önce işleyen ve sadece bu suçun cezasını çekmemek için menşe veya ikamet ülkesini terk eden yabancı veya vatansız kişi, ikincil korumadan hariçte tutulur.

Başvuru sahibinin uluslararası korumadan hariçte tutulması, hariçte tutma nedenlerinden herhangi birinin diğer aile üyeleri için oluşmaması şartıyla, başvuru sahibinin aile üyelerinin de hariçte tutulmasını gerektirmez.

Uluslararası Koruma Başvurusu

Genel Usül (YUKK 65. Md):

Uluslararası koruma başvuruları valiliklere bizzat yapılır.

Başvuruların ülke içinde veya sınır kapılarında kolluk birimlerine yapılması hâlinde, bu başvurular derhâl valiliğe bildirilir. Başvuruyla ilgili işlemler valilikçe yürütülür.

Her yabancı veya vatansız kişi kendi adına başvuru yapabilir. Başvuru sahibi, başvuruları aynı gerekçeye dayanan ve kendisiyle birlikte gelen aile üyeleri adına başvuru yapabilir. Bu durumda, ergin aile üyelerinin, kendi adlarına başvuruda bulunulmasına yönelik muvafakati alınır.

Makul bir süre içinde valiliklere kendiliğinden uluslararası koruma başvurusunda bulunanlar hakkında; yasa dışı girişlerinin veya kalışlarının geçerli nedenlerini açıklamak kaydıyla, Türkiye'ye yasal giriş şartlarını ihlal etmek veya Türkiye'de yasal şekilde bulunmaktan dolayı cezai işlem yapılmaz.

Hürriyeti kısıtlanan kişilerin uluslararası koruma başvuruları, valiliğe derhâl bildirilir. Başvuruların alınması ve değerlendirilmesi, diğer adli ve idari işlemlerin ya da tedbir ve yaptırımların uygulanmasını engellemez.

Refakatsiz Çocukların Uluslararası Koruma Başvurusu (YUKK 66. Md):

Uluslararası koruma başvurusunda bulunan refakatsiz çocuklar hakkında aşağıdaki hükümler uygulanır:

a) Refakatsiz çocuklarla ilgili tüm işlemlerde çocuğun yüksek yararının gözetilmesi esastır. Başvuru alındığı andan itibaren, haklarında 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu hükümleri uygulanır.

b) Refakatsiz çocuğun görüşü dikkate alınarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından, uygun konaklama yerlerine veya yetişkin akrabalarının veya koruyucu bir ailenin yanına yerleştirilir.

c) On altı yaşını doldurmuş olanlar, uygun koşullar sağlandığında kabul ve barınma merkezlerinde de barındırılabilir.

ç) Mümkün olduğu ölçüde, çocukların yararı, yaşları ve olgunluk düzeyleri dikkate alınarak, kardeşler bir arada bulundurulur. Zorunlu olmadığı sürece konaklama yerlerinde değişiklik yapılmaz.

Özel İhtiyaç Sahiplerinin Uluslararası Koruma Başvurusu (YUKK 67. Md):

Özel ihtiyaç sahiplerine uluslararası koruma başvurusuyla ilgili hak ve işlemlerde öncelik tanınır.

İşkence, cinsel saldırı ya da diğer ciddi psikolojik, bedensel ya da cinsel şiddete maruz kalan kişilere, bu türden fiillerin neden olduğu hasarlarını giderecek yeterli tedavi imkânı sağlanır.

Başvuru Sahiplerinin İdari Gözetimi:

Başvuru sahipleri, sadece uluslararası koruma başvurusunda bulunmalarından dolayı idari gözetim altına alınmaz. Başvuru sahiplerinin idari gözetim altına alınması istisnai bir işlemdir. Başvuru sahibi sadece aşağıdaki hâllerde idari gözetim altına alınabilir:

a) Kimlik veya vatandaşlık bilgilerinin doğruluğuyla ilgili ciddi şüphe varsa, bu bilgilerinin tespiti amacıyla

b) Sınır kapılarında usulüne aykırı surette ülkeye girmekten alıkonulması amacıyla

c) İdari gözetim altına alınmaması durumunda başvurusuna temel oluşturan unsurların belirlenemeyecek olması hâlinde

ç) Kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından ciddi tehlike oluşturması hâlinde

İdari gözetimin gerekip gerekmediği bireysel olarak değerlendirilir. İkinci fıkrada belirtilen hâllerde; idari gözetim altına alınmadan önce, 71 inci maddede belirtilen ikamet zorunluluğu ve bildirim yükümlülüğünün yeterli olup olmayacağı öncelikle değerlendirilir. Valilik, idari gözetim yerine başka usuller belirleyebilir. Bu tedbirler yeterli olmadığı takdirde, idari gözetim uygulanır.

İdari gözetim kararı, idari gözetim altına alınma gerekçelerini ve gözetimin süresini içerecek şekilde idari gözetim altına alınan kişiye veya yasal temsilcisine ya da avukatına yazılı olarak tebliğ edilir. İdari gözetim altına alınan kişi bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa kararın sonucu ve itiraz usulleri hakkında kendisi veya yasal temsilcisi bilgilendirilir.

Başvuru sahibinin idari gözetim süresi otuz günü geçemez. İdari gözetim altına alınan kişilerin işlemleri en kısa sürede tamamlanır. İdari gözetim, şartları ortadan kalktığı takdirde derhâl sonlandırılır.

İdari gözetimin her aşamasında, kararı alan makam tarafından, idari gözetim sonlandırılarak, 71 inci maddede belirtilen yükümlülüklerin veya başka tedbirlerin yerine getirilmesi istenebilir.

İdari gözetim altına alınan kişi veya yasal temsilcisi ya da avukatı, idari gözetime karşı sulh ceza hâkimine başvurabilir. Başvuru idari gözetimi durdurmaz. Dilekçenin idareye verilmesi hâlinde, dilekçe yetkili sulh ceza hâkimine derhâl ulaştırılır. Sulh ceza hâkimi incelemeyi beş gün içinde sonuçlandırır. Sulh ceza hâkiminin kararı kesindir. İdari gözetim altına alınan kişi veya yasal temsilcisi ya da avukatı, idari gözetim şartlarının ortadan kalktığı veya değiştiği iddiasıyla yeniden sulh ceza hâkimine başvurabilir.

İkinci fıkra uyarınca idari gözetim altına alınan kişi, usul ve esasları yönetmelikle belirlenmek üzere ziyaretçi kabul edebilir. İdari gözetim altına alınan kişiye yasal temsilcisi, avukat, noter ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği görevlileriyle görüşme imkânı sağlanır.

Kayıt ve Kontrol:

Uluslararası koruma başvuruları valiliklerce kaydedilir. Başvuru sahibi kayıt esnasında kimlik bilgilerini doğru olarak bildirmek ve varsa kimliğini ispatlayacak belge ve seyahat dokümanlarını yetkili makamlara teslim etmekle yükümlüdür. Bu yükümlülüğün yerine getirilmesini sağlamak amacıyla, başvuru sahibinin üzerinde ve eşyalarında kontrol yapılabilir.

Kayıt esnasında başvuru sahibinin kimliğine ilişkin belge olmaması hâlinde, kimlik tespitinde kişisel verilerinin karşılaştırılmasından ve yapılan araştırmalardan elde edilen bilgiler kullanılır. Kimlik tespit araştırmaları sonucunda da kimliğine dair bilgi elde edilememesi hâlinde, başvuranın beyanı esas alınır.

Kayıt esnasında; başvuru sahibinin menşe veya ikamet ülkesini terk etme sebepleri, ülkesini terk ettikten sonra başından geçen ve başvuru yapmasına neden olan olaylar, Türkiye'ye giriş şekli, kullandığı yol güzergâhları ve vasıta bilgileri, daha önceden başka bir ülkede uluslararası korumaya başvurmuş veya korumadan yararlanmışsa, bu başvuru veya korumaya ilişkin bilgi ve belgeleri alınır.

Mülakat zamanı ve yeri kayıt esnasında bildirilir. Kamu sağlığını tehlikeye düşürebileceği değerlendirilen başvuru sahibi sağlık kontrolünden geçirilir. Başvuru sahibine kayıt esnasında; kimlik bilgilerini içeren, uluslararası koruma başvurusunda bulunduğunu belirten, otuz gün geçerli kayıt belgesi verilir. Kayıt belgesi, gerektiğinde otuz günlük sürelerle uzatılabilir. Kayıt belgesi, hiçbir harca tabi olmayıp başvuru sahibinin Türkiye'de kalışına imkân sağlar.

Başvuru Sahibinin Bilgilendirilmesi ve Tercümanlık:

Başvuru sahibi, başvurusuyla ilgili takip edilecek usuller, başvurusunun değerlendirilmesi sürecindeki hak ve yükümlülükleri, yükümlülüklerini nasıl yerine getireceği ve bu yükümlülüklere uymaması ya da yetkililerle iş birliğinde bulunmaması hâlinde ortaya çıkabilecek muhtemel sonuçlar, itiraz usulleri ve süreleri konusunda kayıt esnasında bilgilendirilir.

Başvuru sahibinin talep etmesi hâlinde, başvuru, kayıt ve mülakat aşamalarındaki kişisel görüşmelerde tercümanlık hizmetleri sağlanır.

İkamet Zorunluluğu ve Bildirim Yükümlülüğü:

Başvuru sahibine, kendisine gösterilen kabul ve barınma merkezinde, belirli bir yerde veya ilde ikamet etme zorunluluğu ile istenilen şekil ve sürelerde bildirimde bulunma gibi idari yükümlülükler getirilebilir.

Başvuru sahibi, adres kayıt sistemine kayıt yaptırmak ve ikamet adresini valiliğe bildirmekle yükümlüdür.

Kabul Edilemez Başvuru:

Başvuru sahibi;

- a) Farklı bir gerekçe öne sürmeksizin aynı başvuruyu yenilemişse,
 - b) Kendi adına başvuru yapılmasına muvafakat verdikten sonra, başvurunun herhangi bir aşamasında haklı bir neden göstermeksizin veya başvurunun reddedilmesinin ardından farklı bir gerekçe öne sürmeksizin ayrı bir başvuru yapmışsa,
 - c) 73 üncü madde kapsamında olan ülkeden gelmişse,
 - ç) 74 üncü madde kapsamında olan ülkeden gelmişse,
- başvurusunun kabul edilemez olduğuna ilişkin karar verilir.

Birinci fıkrada belirtilen durumların, değerlendirmenin herhangi bir aşamasında ortaya çıkması hâlinde değerlendirme durdurulur. Başvurunun kabul edilemez olduğuna

ilişkin karar, ilgiliye veya yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilir. İlgili kişi bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında kendisi veya yasal temsilcisi bilgilendirilir.

İlk İltica Ülkesinden Gelenler:

Başvuru sahibinin, daha önceden mülteci olarak tanındığı ve hâlen bu korumadan yararlanma imkânının olduğu veya geri göndermeme ilkesini de içeren yeterli ve etkili nitelikte korumadan hâlen faydalanabileceği bir ülkeden geldiğinin ortaya çıkması durumunda, başvuru kabul edilemez olarak değerlendirilir ve ilk iltica ülkesine gönderilmesi için işlemler başlatılır. Ancak geri gönderme işlemi gerçekleşinceye kadar ülkede kalışına izin verilir. Bu durum ilgiliye tebliğ edilir. İlgilinin, ilk iltica ülkesi olarak nitelenen ülke tarafından kabul edilmemesi hâlinde, başvuruya ilişkin işlemler devam ettirilir.

Güvenli Üçüncü Ülkeden Gelenler:

Başvuru sahibinin, Sözleşmeye uygun korumayla sonuçlanabilecek bir uluslararası koruma başvurusu yaptığı veya başvurma imkânının olduğu güvenli üçüncü bir ülkeden geldiğinin ortaya çıkması durumunda başvuru kabul edilemez olarak değerlendirilir ve güvenli üçüncü ülkeye gönderilmesi için işlemler başlatılır. Ancak geri gönderme işlemi gerçekleşinceye kadar ülkede kalışına izin verilir. Bu durum ilgiliye tebliğ edilir. İlgilinin, güvenli üçüncü ülke olarak nitelenen ülke tarafından kabul edilmemesi hâlinde, başvuruya ilişkin işlemler devam ettirilir.

Aşağıdaki şartları taşıyan ülkeler güvenli üçüncü ülke olarak nitelendirilir:

- a) Kişilerin hayatının veya hürriyetinin, ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle tehdit altında olmaması
- b) Kişilerin işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı ülkelere geri gönderilmemesi ilkesinin uygulanıyor olması
- c) Kişinin mülteci statüsü talep etme ve mülteci olarak nitelendirilmesi durumunda Sözleşmeye uygun olarak koruma elde etme imkânının bulunması
- ç) Kişinin ciddi zarar görme riskinin olmaması

Bir ülkenin başvuru sahibi için güvenli üçüncü ülke olup olmadığı, başvuru sahibinin ilgili üçüncü ülkeye gönderilmesini makul kılacak bu kişi ve ülke arasındaki bağlantılar da dâhil olmak üzere, her başvuru sahibi için ayrı olarak değerlendirilir.

Mülakat:

Etkin ve adil karar verebilmek amacıyla, başvuru sahibiyle kayıt tarihinden itibaren otuz gün içinde bireysel mülakat yapılır. Mülakatın mahremiyeti dikkate alınarak, kişiye kendisini en iyi şekilde ifade etme imkânı tanınır. Ancak, aile üyelerinin de bulunmasının gerekli görüldüğü durumlarda, kişinin muvafakati alınarak mülakat aile üleriyle birlikte yapılabilir. Başvuru sahibinin talebi üzerine, avukatı gözlemci olarak mülakata katılabilir.

Başvuru sahibi, yetkililerle iş birliği yapmak ve uluslararası koruma başvurusunu destekleyecek tüm bilgi ve belgeleri sunmakla yükümlüdür. Özel ihtiyaç sahipleriyle yapılacak mülakatlarda, bu kişilerin özel durumları göz önünde bulundurulur. Çocuğun

mülakatında psikolog, çocuk gelişimci veya sosyal çalışmacı ya da ebeveyni veya yasal temsilcisi hazır bulunabilir.

Mülakatın gerçekleştirilememesi hâlinde, yeni mülakat tarihi belirlenir ve ilgili kişiye tebliğ edilir. Mülakat tarihleri arasında en az on gün bulunur. Gerekli görüldüğünde başvuru sahibiyle ek mülakatlar yapılabilir. Mülakatlar sesli veya görsel olarak kayıt altına alınabilir. Bu durumda mülakat yapılan kişi bilgilendirilir. Her mülakatın sonunda tutanak düzenlenir, bir örneği mülakat yapılan kişiye verilir.

Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi Kimlik Belgesi:

Mülakatı tamamlanan başvuru sahibine ve varsa birlikte geldiği aile üyelerine, uluslararası koruma talebinde bulunduğunu belirten ve yabancı kimlik numarasını içeren altı ay süreli Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi Kimlik Belgesi düzenlenir. Başvurusu sonuçlandırılmayanların kimlik belgeleri altı aylık sürelerle uzatılır.

72 nci ve 79 uncu maddeler kapsamında olanlar ile bunların aile üyelerine kimlik belgesi verilmez. Kimlik belgesinin şekli ve içeriği Genel Müdürlükçe belirlenir. Kimlik belgesi, hiçbir harca tabi olmayıp ikamet izni yerine geçer.

Başvurunun Geri Çekilmesi veya Geri Çekilmiş Sayılması:

Başvuru sahibinin;

- a) Başvurusunu geri çektiğini yazılı olarak beyan etmesi,
- b) Mazeretsiz olarak mülakata üç defa üst üste gelmemesi,
- c) İdari gözetim altında bulunduğu yerden kaçması,
- ç) Mazeretsiz olarak; bildirim yükümlülüğünü üç defa üst üste yerine getirmemesi, belirlenen ikamet yerine gitmemesi veya ikamet yerini izinsiz terk etmesi,
- d) Kişisel verilerinin alınmasına karşı çıkması,
- e) Kayıt ve mülakattaki yükümlülüklerine uymaması, hâllerinde başvurusu geri çekilmiş kabul edilerek değerlendirme durdurulur.

Karar:

Başvuru, kayıt tarihinden itibaren en geç altı ay içinde Genel Müdürlükçe sonuçlandırılır. Kararın bu süre içerisinde verilememesi hâlinde başvuru sahibi bilgilendirilir. Kararlar bireysel olarak verilir. 64 üncü maddenin altıncı fıkrası saklı kalmak kaydıyla, aile adına yapılan başvuru bütün olarak değerlendirilir ve verilen karar tüm aile üyelerini kapsar.

Başvuru hakkında karar verilirken menşee veya önceki ikamet ülkesinin mevcut genel şartları ve başvuru sahibinin kişisel şartları göz önünde bulundurulur. Başvuru sahibine, zulüm veya ciddi zarar görme tehdidine karşı vatandaşı olduğu ülke veya önceki ikamet ülkesinin belirli bir bölgesinde koruma sağlanabiliyorsa ve başvuru sahibi, ülkenin o bölgesine güvenli bir şekilde seyahat edebilecek ve yerleşebilecek durumdaysa, başvuru sahibinin uluslararası korumaya muhtaç olmadığına karar verilebilir.

Dördüncü fıkradaki durumların ortaya çıkması, başvurunun tam bir incelemeye tabi tutulmasını engellemez. Karar, ilgiliye veya yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilir. Olumsuz kararın tebliğinde, kararın maddi gerekçeleri ve hukuki dayanakları da belirtilir. İlgili kişi bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa, kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında kendisi veya yasal temsilcisi bilgilendirilir.

Hızlandırılmış Prosedür:

Başvuru sahibinin;

a) Başvuru sırasında gerekçelerini sunarken, uluslararası korumayı gerektirecek konulara hiç değinmemiş olması,

b) Sahte belge ya da yanıltıcı bilgi ve belge kullanarak veya kararı olumsuz etkileyebilecek bilgi ve belgeleri sunmayarak yetkilileri yanlış yönlendirmesi,

c) Kimliğinin ya da uyruğunun tespit edilmesini güçleştirmek amacıyla kimlik ya da seyahat belgelerini kötü niyetle imha etmesi veya elden çıkarması,

ç) Sınır dışı edilmek üzere idari gözetim altında olması,

d) Sadece, Türkiye'den gönderilmesine yol açacak bir kararın uygulanmasını erteletmek ya da engellemek amacıyla başvuruda bulunması,

e) Kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından tehlike oluşturması ya da bu nedenlerle Türkiye'den daha önce sınır dışı edilmiş olması,

f) Başvurusunun geri çekilmiş sayılmasından sonra yeniden başvuruda bulunması, hâllerinde, başvurusu hızlandırılmış olarak değerlendirilir.

Başvurusu hızlandırılmış olarak değerlendirilen başvuru sahibiyle, başvuru tarihinden itibaren en geç üç gün içinde mülakat yapılır. Başvuru, mülakattan sonra en geç beş gün içinde sonuçlandırılır.

Bu maddeye göre değerlendirilen başvurulardan, incelenmesinin uzun süreceği anlaşılanlar, hızlandırılmış değerlendirmeden çıkarılabilir. Refakatsiz çocukların başvuruları hızlandırılmış olarak değerlendirilemez.

İdari İtiraz ve Yargı Yolu:

Bu kısımda yazılı hükümler uyarınca alınan kararlara karşı idari itiraz ve yargı yoluna başvurulduğunda aşağıdaki hükümler uygulanır:

a) İlgili kişi veya yasal temsilcisi ya da avukatı tarafından kararın tebliğinden itibaren on gün içinde Uluslararası Koruma Değerlendirme Komisyonuna itiraz edilebilir. Ancak 68 inci, 72 nci ve 79 uncu maddelere göre verilen kararlara karşı sadece yargı yoluna başvurulabilir.

b) İdari itiraz sonucu alınan karar, ilgiliye veya yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilir. Kararın olumsuz olması hâlinde, ilgili kişi bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında kendisi veya yasal temsilcisi bilgilendirilir.

c) Bakanlık, verilen kararlara karşı yapılan idari itiraz usullerini düzenleyebilir.

ç) 68 inci maddede düzenlenen yargı yolu hariç olmak üzere, 72 nci ve 79 uncu maddeler çerçevesinde alınan kararlara karşı, kararın tebliğinden itibaren on beş gün, alınan diğer idari karar ve işlemlere karşı kararın tebliğinden itibaren otuz gün içinde, ilgili

kişi veya yasal temsilcisi ya da avukatı tarafından yetkili idare mahkemesine başvurulabilir.

d) 72 nci ve 79 uncu maddeler çerçevesinde mahkemeye yapılan başvurular on beş gün içinde sonuçlandırılır. Mahkemenin bu konuda vermiş olduğu karar kesindir.

e) İtiraz veya yargılama süreci sonuçlanıncaya kadar ilgili kişinin ülkede kalışına izin verilir.

Avukatlık Hizmetleri ve Danışmanlık (YUKK 81. Md):

Başvuru sahibi ile uluslararası koruma statüsü sahibi kişiler, bu Kısımda yazılı iş ve işlemlerle ilgili olarak, ücretleri kendilerince karşılanması kaydıyla avukat tarafından temsil edilebilir.

Avukatlık ücretlerini karşılama imkânı bulunmayan başvuru sahibi ve uluslararası koruma statüsü sahibi kişiye, bu Kısım kapsamındaki iş ve işlemlerle ilgili olarak yargı önündeki başvurularında 1136 sayılı Kanunun adli yardım hükümlerine göre avukatlık hizmeti sağlanır.

Başvuru sahibi ve uluslararası koruma statüsü sahibi kişi, sivil toplum kuruluşları tarafından sağlanan danışmanlık hizmetlerinden faydalanabilir.

Şartlı Mültecinin ve İkincil Koruma Statüsü Sahibinin İkameti:

Şartlı mülteci ve ikincil koruma statüsü sahibi kişiye, Genel Müdürlükçe, kamu düzeni veya kamu güvenliği nedeniyle belirli bir ilde ikamet etme, belirlenen süre ve usullerle bildirimde bulunma yükümlülüğü getirilebilir. Bu kişiler, adres kayıt sistemine kayıt yaptırmak ve ikamet adresini valiliğe bildirmekle yükümlüdür.

Uluslararası Koruma Statüsü Sahibi Kimlik Belgesi:

Mülteci statüsü verilenlere yabancı kimlik numarasını içeren üçer yıl süreli kimlik belgesi düzenlenir. Şartlı mülteci ve ikincil koruma statüsü verilenlere, yabancı kimlik numarasını içeren birer yıl süreli kimlik belgesi düzenlenir.

Birinci ve ikinci fıkralardaki kimlik belgeleri hiçbir harca tabi olmayıp ikamet izni yerine geçer. Kimlik belgelerinin şekil ve içeriği Genel Müdürlükçe belirlenir.

Uluslararası Koruma Statüsünün Sona Ermesi:

Uluslararası koruma statüsü sahibi kişi;

- a) Vatandaşı olduğu ülkenin korumasından kendi isteğiyle tekrar yararlanırsa,
- b) Kaybettiği vatandaşlığını kendi isteğiyle tekrar kazanırsa,
- c) Yeni bir vatandaşlık kazanmışsa ve vatandaşlığını kazandığı ülkenin korumasından yararlanıyorsa,
- ç) Terk ettiği veya zulüm korkusuyla dışında bulunduğu ülkeye kendi isteğiyle tekrar dönmüşse,
- d) Statü verilmesini sağlayan koşullar ortadan kalktığı için vatandaşı olduğu ülkenin korumasından yararlanabilecekse,
- e) Vatansız olup da, statü verilmesine yol açan koşullar ortadan kalktığı için önceden yaşadığı ikamet ülkesine dönebilecekse, uluslararası koruma statüsü sona erer.

(d) ve (e) bentlerinin incelenmesinde, statü verilmesine neden olan şartların ortadan kalkıp kalkmadığı veya önemli ve kalıcı bir şekilde değişip değişmediği göz önünde bulundurulur.

İkincil koruma statüsü verilmesine neden olan şartlar ortadan kalktığında veya korumaya gerek bırakmayacak derecede değiştiğinde de statü sona erer. İkincil koruma statüsü verilmesini gerektiren şartlardaki değişikliklerin önemli ve kalıcı olup olmadığı göz önünde bulundurulur.

Birinci ve üçüncü paragrafta belirtilen şartların ortaya çıkması hâlinde, statü yeniden değerlendirilebilir. Bu kişiye, statüsünün yeniden değerlendirildiği ve nedenleri yazılı olarak bildirildikten sonra, statüsünün devam etmesi gerektiğine ilişkin nedenlerini sözlü veya yazılı şekilde sunabilmesine fırsat verilir.

Maddi gerekçelerini ve hukuki dayanaklarını içeren sona erme kararı, ilgiliye veya yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilir. İlgili kişi bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında kendisi veya yasal temsilcisi bilgilendirilir.

Uluslararası Koruma Statüsünün İptali:

Uluslararası koruma statüsü verilen kişilerden;

a) Sahte belge kullanma, hile, aldatma yoluyla veya beyan etmediği gerçeklerle statü verilmesine neden olanların,

b) Statü verildikten sonra, 64 üncü madde çerçevesinde hariçte tutulması gerektiği anlaşılanların statüsü iptal edilir.

Maddi gerekçelerini ve hukuki dayanaklarını içeren iptal kararı, ilgiliye veya yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilir. İlgili kişi bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında kendisi veya yasal temsilcisi bilgilendirilir.

Gönüllü Geri Dönüş Desteği:

Başvuru sahibi ve uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerden, gönüllü olarak geri dönmek isteyenlere, ayni ve nakdi destek sağlanabilir. Genel Müdürlük, gönüllü geri dönüş çalışmalarını, uluslararası kuruluşlar, kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içerisinde yapabilir.

AIHM, AIHS, ÖNEMLİ İÇTİHATLAR

AIHS'nin 3. Maddesi (işkence yasağı) ve geri gönderme yasağı uluslararası koruma statüsünün verilmesi hususunda en çok uygulanan maddelerdir.

Uluslararası koruma hususunda dönüm noktası olan ilk karar Soering vs. Birleşik Krallık Davası'dır. (1989 Başvuru No: 14038/88)

Uluslararası koruma konusunda ikinci dönüm noktası karar Cruz Varas/İsveç (1991) kararıdır.

- Vilvarajah ve Diğerleri vs. Birleşik Krallık (1991)
- Chahal vs. Birleşik Krallık (1995)
- Saadi vs. İtalya (2008) kararları, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin AİHS 3. Maddesi ve geri gönderme yasağının birlikte uygulamasına örnek teşkil eden kararlardır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde herhangi bir ihtiyati tedbir usulü öngören herhangi bir norm bulunmamaktadır. Ancak, Mahkeme'nin böyle durumlara ilişkin olarak içtüzüğünde geliştirdiği bir usul bulunmaktadır. Buna göre, başvurunun talebi üzerine yaşamı ya da vücut bütünlüğünün tehdit altında olduğu ya da kötü muamele göreceğine ilişkin ciddi ve esaslı bir tehlikenin varlığı halinde bu davanın ivedi hareket etmeyi gerektiren unsurlar barındırdığı kabul edilerek İç Tüzüğün 39. Maddesi uyarınca bir "geçici tedbir" kararına hükmedilebilir. Bu maddeye dayanılarak sınırdışı etme, vs. işlemleri durdurulabilmektedir.

- Gerçekleşmek üzere olan, yakın sınırdışı tehlikesinde (bütün iç hukuk yolları tükendiğinde ve diğer önleyici araçların etkisiz olduğu), kişinin maruz kalacağı tehlikeye dair elle tutulur bir argüman ortaya konulmasını gerekmektedir.

- Geçici tedbir kararları hukuken bağlayıcıdır. Yani AİHS İç Tüzüğü 39. Md. uyarınca verilen geçici tedbir kararı bağlayıcıdır. Mamatkulov ve Askarov vs. Türkiye (2005) kararı bu bakımdan bir dönüm noktasıdır. Bu kararla Mahkeme, bu yöndeki kararlarının gereğini yerine getirmeyen Taraf Devletlerin bireysel başvuru hakkını düzenleyen Sözleşme'nin 34. Maddesini ihlal etmiş olacıklarına karar vermiştir.

Geçici tedbir kararları genellikle davalı Devlete yöneltilir. Bununla birlikte Mahkeme'nin geçici tedbir kararını başvurucuya yönelik olarak verdiği durumlar da vardır. Geçici tedbir taleplerini ele alırken;

- Telafisi olanaksız çok ciddi nitelikte bir tehdit olup olmadığı,
- Zarar tehdidinin yakın ve giderilemez olup olmadığı ve
- İlk bakışta (prima facie) tartışılabilir bir davanın bulunup bulunmadığı yönlerinden talebin içeriği üçlü bir denetime tabi tutulmaktadır.

Bu türden bir denetimi geçebilecek nitelikteki başvurular, genellikle başvurunun işkence ya da öldürülme tehlikesinin bulunduğu bir ülkeye sınırdışı ya da iade edilme tehdidi olduğunda uygulanmaktadır. Örneğin Jabari vs. Türkiye kararında, İran'da zina suçundan kovuşturmayaya uğrayan başvurunun cezası recm (taşlanarak öldürülme) olması nedeniyle ya da D. Vs. Birleşik Krallık kararında ileri aşamada AIDS hastası başvurunun tedavisini sürdürme olanağının bulunmadığı ve dolayısıyla herhangi bir yaşam beklentisinin olamayacağı ülkesine sınırdışı edilme tehlikesi nedeniyle Mahkeme

tarafından esas hakkında bir karar verinceye kadar başvuruçunun sınırdışı edilmemesi yönünde geçici tedbir kararları verilmiştir.

İDARİ GÖZETİM, İŞLEYİŞ VE SULH CEZA HAKİMLİĞİ'NİN YARGISAL DENETİMİ

Sınırdışı Etmek Üzere İdari Gözetim ve Süresi

54 üncü madde kapsamındaki yabancılar, kolluk tarafından yakalanmaları hâlinde, haklarında karar verilmek üzere derhâl valiliğe bildirilir. Bu kişilerden, sınır dışı etme kararı alınması gerektiği değerlendirilenler hakkında, sınır dışı etme kararı valilik tarafından alınır. **Değerlendirme ve karar süresi kırk sekiz saati geçemez.**

Hakkında sınır dışı etme kararı alınanlardan; kaçma ve kaybolma riski bulunan, Türkiye'ye giriş veya çıkış kurallarını ihlal eden, sahte ya da asılsız belge kullanan, kabul edilebilir bir mazereti olmaksızın Türkiye'den çıkmaları için tanınan sürede çıkmayan, kamu düzeni, kamu güvenliği veya kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar hakkında valilik tarafından idari gözetim kararı alınır. Hakkında idari gözetim kararı alınan yabancılar, yakalamayı yapan kolluk birimince geri gönderme merkezlerine kırk sekiz saat içinde götürülür.

Geri gönderme merkezlerindeki idari gözetim süresi altı ayı geçemez. Ancak bu süre, sınır dışı etme işlemlerinin yabancıların iş birliği yapmaması veya ülkesiyle ilgili doğru bilgi ya da belgeleri vermemesi nedeniyle tamamlanamaması hâlinde, en fazla altı ay daha uzatılabilir. (Bizde 12 ay olan maksimum idari gözetim süresi AB'de 18 aydır.)

İdari gözetimin devamında zaruret olup olmadığı, valilik tarafından her ay düzenli olarak değerlendirilir. Gerek görüldüğünde, otuz günlük süre beklenilmez. İdari gözetimin devamında zaruret görülmeyen yabancılar için idari gözetim derhâl sonlandırılır. Bu yabancılarla, belli bir adreste ikamet etme, belirlenecek şekil ve sürelerde bildirimde bulunma gibi idari yükümlülükler getirilebilir.

İdari gözetim kararı, idari gözetim süresinin uzatılması ve her ay düzenli olarak yapılan değerlendirmelerin sonuçları, gerekçesiyle birlikte yabancıya veya yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilir. Aynı zamanda, idari gözetim altına alınan kişi bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa, kendisi veya yasal temsilcisi kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında bilgilendirilir.

İdari gözetim altına alınan kişi veya yasal temsilcisi ya da avukatı, idari gözetim kararına karşı sulh ceza hâkimine başvurabilir. Başvuru idari gözetimi durdurmaz. Dilekçenin idareye verilmesi hâlinde, dilekçe yetkili sulh ceza hâkimine derhâl ulaştırılır.

Sulh ceza hâkimi incelemeyi beş gün içinde sonuçlandırır. Sulh ceza hâkiminin kararı kesindir. İdari gözetim altına alınan kişi veya yasal temsilcisi ya da avukatı, idari gözetim şartlarının ortadan kalktığı veya değiştiği iddiasıyla yeniden sulh ceza hâkimine başvurabilir.

Sulh Ceza Mahkemesinin kararı kesin olduğu için sonrasında Anayasa Mahkemesi'ne başvurmak mümkündür. İdari gözetime karşı Sulh Ceza Mahkemesi'nden olumlu karar çıksa bile uygulamada, başvurusunun bu süreçte maruz kaldığı kötü muamele, kötü koşullar vs. için de manevi tazminat talep etme hakkı bulunmaktadır. Öte yandan Sulh Ceza Mahkemesinden olumsuz bir karar çıkması halinde; tedbir kararı (Anayasa Mahkemesi İç Tüzüğü 73. Md) alınması bakımından Anayasa Mahkemesi'ne başvuru önemlidir. Anayasa Mahkemesi'ne başvurulmuş olması, AİHM'e başvuruyu askıya almadığından tedbir ve ihlaller bakımından aynı anda başvurulabilir.

Sınırdışı kararına karşı ise; bu kararı veren Valilik ise, o Valiliğin bulunduğu ildeki İdare Mahkemesi'nde dava açılmalıdır. Sınırdışı kararını GİGM (İç İşleri Bakanlığı Göç İşleri Genel Müdürlüğü) vermiş ise bu durumda sadece Ankara 1. İdare Mahkemesi yetkilidir.

İdari gözetim işlemine karşı yargı yoluna başvuranlardan, avukatlık ücretlerini karşılama imkânı bulunmayanlara, talepleri hâlinde 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu hükümlerine göre avukatlık hizmeti sağlanır.

Geri Gönderme Merkezleri:

İdari gözetime alınan yabancılar, geri gönderme merkezlerinde tutulurlar. Geri gönderme merkezleri Bakanlık tarafından işletilir. Bakanlık, kamu kurum ve kuruluşları, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yaparak bu merkezleri işletirebilir. Geri gönderme merkezlerinin kurulması, yönetimi, işletilmesi, devri, denetimi ve sınır dışı edilmek amacıyla idari gözetimde bulunan yabancıların geri gönderme merkezlerine nakil işlemleriyle ilgili usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Geri Gönderme Merkezlerinde Sağlanacak Hizmetler:

Geri gönderme merkezlerinde;

a) Yabancı tarafından bedeli karşılanamayan acil ve temel sağlık hizmetleri ücretsiz verilir,

b) Yabancıya; yakınlarına, notere, yasal temsilciye ve avukata erişme ve bunlarla görüşme yapabilme, ayrıca telefon hizmetlerine erişme imkânı sağlanır,

c) Yabancıya; ziyaretçileri, vatandaşı olduğu ülke konsolosluk yetkilisi, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği görevlisiyle görüşebilme imkânı sağlanır,

ç) Çocukların yüksek yararları gözetilir, aileler ve refakatsiz çocuklar ayrı yerlerde barındırılır,

d) Çocukların eğitim ve öğretimden yararlandırılmaları hususunda, Millî Eğitim Bakanlığınca gerekli tedbirler alınır.

Göç alanında uzmanlığı bulunan ilgili sivil toplum kuruluşu temsilcileri, Genel Müdürlüğün izniyle geri gönderme merkezlerini ziyaret edebilirler.

Sınırdışı Etme Kararının Yerine Getirilmesi

Geri gönderme merkezlerindeki yabancılar, kolluk birimi tarafından sınır kapılarına götürülür. Geri gönderme merkezlerine sevk edilmesine gerek kalmadan sınır dışı edilecek olan yabancılar, Genel Müdürlük taşra teşkilatının koordinesinde kolluk birimlerince sınır kapılarına götürülür.

Sınır dışı edilecek yabancıların seyahat masrafları kendilerince karşılanır. Bunun mümkün olmaması hâlinde, masrafların eksik kalan kısmı veya tamamı Genel Müdürlük bütçesinden ödenir. Masraflar geri ödenmediği sürece, yabancıların Türkiye'ye girişine izin verilmeyebilir.

Genel Müdürlük sınır dışı işlemleriyle ilgili olarak uluslararası kuruluşlar, ilgili ülke makamları ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yapabilir. Yabancıların pasaportları veya diğer belgeleri, sınır dışı edilinceye kadar tutulabilir ve sınır dışı işlemlerinde kullanılmak üzere biletleri paraya çevrilebilir.

Gerçek veya tüzel kişiler, kalışlarını veya dönüşlerini garanti ettikleri yabancıların sınır dışı edilme masraflarını ödemekle yükümlüdür. Yabancıyı izinsiz çalıştıran işveren veya işveren vekillerinin, yabancıların sınır dışı edilme işlemleri konusundaki yükümlülükleri hakkında 4817 sayılı Kanunun 21 inci maddesinin üçüncü fıkrası hükmü uygulanır.

Başvuru sahiplerinin idari gözetimine yukarıda değinilmiştir.

GÖÇ SÜREÇLERİNİN SİĞİNMACILARIN RUH SAĞLIKLARINA ETKİLERİ

Mültecilerin ruh sağlığı açısından incelenmelerinde göç sürecinin tüm birleşmelerinin ele alınması gerekmektedir. Bunlar;

- 1) Mültecinin kişisel özellikleri,
- 2) Göç öncesinden göç kararına kadar yaşananlar,
- 3) Göç sürecinde yaşananlar,
- 4) Göç sonrasında yaşananlardır.

Bu değişikliklerle beraber insan organizmasının sorunsuz işleyebilmesi için gerekli olan üç temel ihtiyacın karşılanmasında yoksunluk yaşanır. Bu ihtiyaçlar; tanınma, güvenlik ve uyarılma'dır.

Doğal ve insani bir iliŐki kurulmasındaki en önemli engel; bu kişilere yardıma muhtaç, ihtiyaçlı insan durumunda kişiler gibi davranılmasıdır. Bir süre sonra bu, sığınmacılarla hizmet veren diğer kişiler (avukat, görevli, memur vs.) hiyerarŐik bir iliŐki kurulmasına ve ilerleyen zamanlarda daha özensiz davranılmasına neden olabilir. Çünkü kişinin kendisi ile sadece hukuki problemleri hakkında konuşmak bir süre sonra kişinin kendisini de problem olarak görmeye başlamasına neden olur. Bu nedenle; hukuki sorunlarla birlikte bu kişilerin (sığınmacıların) potansiyel yönlerinden, geldikleri ülkelerdeki sosyal yaşamlarından, kiŐilik özelliklerinden de konuşmak gerekmektedir. Yani bir avukat yeri geldiğinde bazen iyi bir psikolog da olmak zorunda kalabilir.

Göç Etmiş YetiŐkinlerde En Sık Görülen Ruhsal Hastalıklar

- TSSB (Travma Sonrası Stres Bozukluđu)
- Depresyon
- Anksiyete ve Somatoform Bozukluklar
- Őizofren.

Sığınmacının anlattıklarında, travmatik olayların izleri aranacaktır. Zira; bütün sığınma başvurularının samimi ve iyi niyetli olmayabileceği ihtimali göz önünde bulundurulmalıdır. Kişinin yaşadığı travmayı sürekli anlatması, patolojinin sürekli yenilenmesine ve derinleşmesine neden olacağı için iyi bir gözlem yeteneği ve iletişim becerisi önemlidir.